

12.05.2021.

SUGU UN BIOTOPU AIZSARDZĪBAS JOMAS EKSPERTA ATZINUMS

par derīgo izrakteņu ieguves smilts – grants un smilts atradnes “Kažoki” iecirknī “Cērpji”, 1992. un 1982. gada izpētes iecirkņa (Tukuma novada Slampes pagasta nekustamajā īpašumā “Cērpji”, kadastra Nr. 9080 003 0072) iespējamo ietekmi uz aizsargājamiem biotopiem, retām un īpaši aizsargājamām augu sugām

Atzinums sagatavots, balstoties uz 2010. gada 30. septembra Ministru Kabineta noteikumiem Nr. 925 „Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības”, kas izdoti saskaņā ar „Sugu un biotopu aizsardzības likuma” 4. panta 17. punktu.

1. Biotopu grupa, suga vai sugu grupa, par kuru sniedz atzinumu

Biotopu grupas: meži un virsāji, purvi, zālāji
Sugu grupa: vaskulārie augi

2. Dati par pētāmās teritorijas apsekošanu

Teritorija apsekota 2021. gada 10. maijā, apsekošanas laiks – 3 stundas. Meteoroloģiskie apstākļi piemēroti biotopu apsekošanai un augu sugu novērtēšanai – saulains, gaisa temperatūra ap + 20°C. Teritorijas apsekošanas laikā veikta fotofiksācija. 2020. gadā šī teritorija apsekota projekta “Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā” jeb “Dabas skaitīšana” ietvaros.

Atrašanās vieta – Tukuma novada Slampes pagasts, nekustamais īpašums “Cērpji” (kadastra numurs – 9080 003 0072).

Pirms teritorijas apsekošanas dabā izvērtēta Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā “Ozols” pieejamā informācija. Dabā apsekota visa SIA “Cērpji” piederošā zemes īpašuma “Cērpji” zemes platība (17.77 ha) - kadastra nr. 9080 003 0072, kā arī tuvāk pieguļošās teritorijas ar kadastra nr. 9080 003 0062 un 9080 003 0057. Teritorija inventarizēta atbilstoši Eiropas Savienības (ES) nozīmes aizsargājamo biotopu noteikšanas metodikai (Auniņš, 2013) un pieejamiem precizētiem biotopu aprakstiem Dabas aizsardzības pārvaldes mājaslapā, kā arī vērtēta Latvijā sastopamo ES nozīmes aizsargājamo biotopu atbilstība Latvijā īpaši aizsargājamo biotopu sarakstam Ministru kabineta (MK) 20.06.2017. noteikumos Nr. 350 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”. Sugu atbilstība īpaši aizsargājamu sugu statusam vērtēta atbilstoši MK 14.11.2000. noteikumiem Nr. 396 „Par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”.

3. Teritorijas aizsardzības statuss

Neatrodas aizsargājamā dabas teritorijā.

4. Atzinuma sniegšanas mērķis

Mērķis - novērtēt iespējamo saimnieciskās darbības ietekmi uz aizsargājamiem biotopiem un retām un īpaši aizsargājamām sugām un noteikt pasākumus darbības seku mazināšanai. Atzinums sniegts saskaņā ar SIA "Cērpji" un Vides pārraudzības valsts biroja pieprasījumu par eksperta atzinuma sagatavošanu.

5. Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts un pieguļošās teritorijas raksturojums

Apsekojamā teritorija atrodas Austrumkursas augstienes Spārnenes viļņotajā līdzenumā (Latvijas ģeogrāfijas., 2007), Austrumkursas ainavzemē. Austrumkursas ainavzeme aptver Austrumkursas augstieni (Dundagas pacēlumu, Vanemas pauguraini, Abavas ieleju, Vārmes nolaidenumu, Spārnenes viļņoto līdzenumu, Saldus pauguraini, Lielauces pauguraini) un Viduslatvijas zemienu Vadakstes līdzenumu (Nikodemus u.c., 2018).

Apsekojamā teritorija atrodas intensīvi izmantotā lauksaimniecības zemju ainavā (skatīt 1. attēlu). Teritorijas reljefs līdzens. Apkārtojamajai teritorijai raksturīgs blīvs derīgo izrakteņu ieguves vietu tīkls – D daļā pieguļ smilts - grants un smilts atradnes „Kažoki” 2015. gada iecirknis (licences laukuma platība 8,3 ha), zemāk uz D no plānotās darbības vietas, aptuveni 0,16 km attālumā, atradnes „Kažoki” 2015. gada iecirknim piekļaujas smilts – grants un smilts atradnes “Kažoki” 2011. gada izpētes iecirkņa daļa (3 ha platībā) un 1992. gada un 1982. gada izpētes iecirkņa daļa (2,4 ha platībā), uz D, otrpus auto ceļam izvietojas smilts atradnes “Mazakoti” (limita laukums 3,01 ha platībā), bet uz R no plānotās darbības vietas, autoceļa otrā pusē atrodas atradne “Kažoki - 2” (ieguves laukuma platība 3,64 ha) (Vides pārraudzības., 2021).

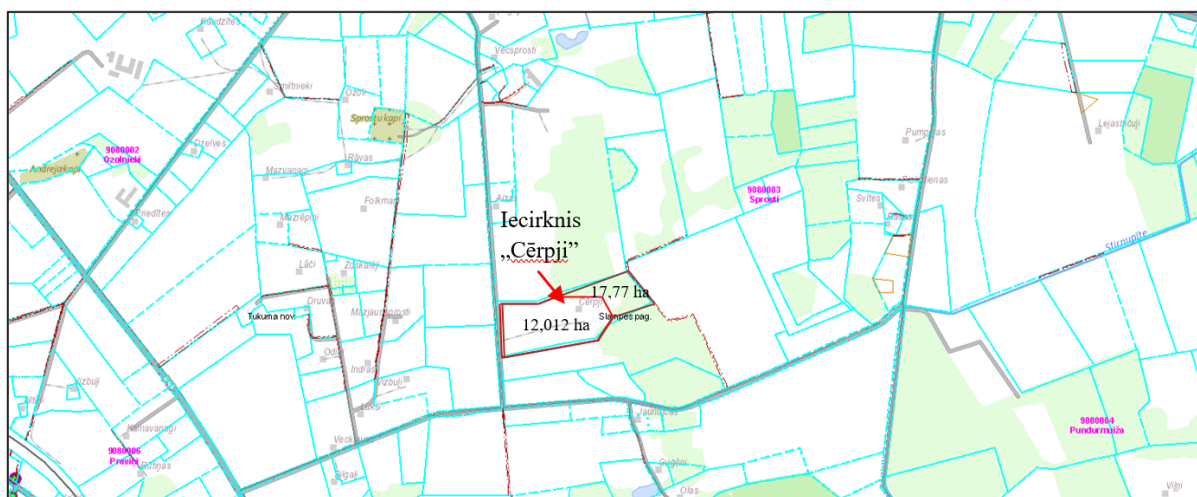
1.attēls. Ekrānšāviņš no Lauku atbalsta dienesta lauku bloku kartes (ar sarkano kontūru kartē atzīmēta zemes vienībā ar kadastra nr. 90800030072 ietilpstošais lauku bloks) (LAD, 2021)

Tuvākā aizsargājamā dabas teritorija – “Ķemeru nacionālais parks”, kas ir arī Natura 2000 teritorija, atrodas vairāk kā 5 km attālumā uz A no plānotās darbības vietas, tādēļ pasākumi ietekmes uz vidi mazināšanai nav nepieciešami.

Tuvākā apdzīvotā vieta – Ozolnieki - atrodas 2,8 km attālumā, bet tuvākās apdzīvotās viensētas “Mazjaunsposti”, “Vizbuļi”, “Zoslēni”, “Indras”, “Lukši”, “Aizas” un “Jaunaļčas” atrodas 0,45 – 0,75 km attālumā.

Tuvākā ūdenstece – Stirnupīte, kas atbilst valsts nozīmes ūdensnotekai (meliorācijas kadastra numurs - 3814232:01) atrodas vairāk kā 600 m attālumā. Upe visā tās tecējuma garumā - 8,42 km – ir regulēta un pēdējie regulēšanas darbi veikti 2014. gadā (Valsts nozīmes..., 2020). Stirnupīte savāc arī nekustamā īpašuma „Cērpji” A malā esošā meliorācijas grāvja ūdeņus.

Paredzētās darbības ietvaros ir plānota derīgo izrakteņu (smilts un smilts–grants) ieguve virs un zem gruntsūdens līmeņa derīgo izrakteņu atradnes „Kažoki” iecirknī „Cērpji”, 1992. un 1982. gada izpētes iecirknis” 12,012 ha platībā. Iecirknis izvietojas SIA „Cērpji” piederošā zemes īpašuma „Cērpji” rietumu daļā; īpašuma kopējā patība ir 17,77 ha, bet derīgo izrakteņu ieguves limita laukuma platība ir 12,012 ha (skatīt 2. attēlu).

2.attēls. Iecirkņa izvietojums nekustamā īpašumā “Cērpji”

Lielāko daļu no paredzētās darbības vietas – iecirkņa “Cērpji” teritorijas - aizņem kultivēts zālājs (skatīt 3. attēlu), kur zelmenī dominē parastā kamolzāle (*Dactylis glomerata*) un dziedniecības pienene (*Taraxacum officinale*). Velēna daļēji saslēgusies. Zelmenī netika konstatētas bioloģiski vērtīgo zālāju (BVZ) indikatorsugas. Teritorijas A daļā atrodas bijušās saimniecības “Cērpji” ēku drupas (skatīt 4. attēlu) ar košumkrūmiem, ogulājiem un augļu kokiem.

3. un 4. attēls. Kultivēts zālājs (attēls pa kreisi) un ēku drupas (attēls pa labi) iecirkņa “Cērpji” teritorijā (L. Uzules foto, 2021)

Virzienā no ēku drupām uz A atrodas zālājs, kas ilgstoši nav ticis apsaimniekots, par ko liecina biežais kūlas slānis. Apsekošanas laikā zālājā vietām gana lielā daudzumā bija sastopama BVZ

indikatorsuga - gaiļbiksīte (*Primula veris*) (skatīt 5. attēlu), citviet nedaudz sastopamas bija arī BVZ indikatorsugas – spradzene (*Fragaria viridis*) un vidējā ceļteka (*Plantago media*), tomēr, neskatoties uz dažu BVZ indikatorsugu klātesamību, zālājs neatbilst ES aizsargājamā biotopa prasībām. Zālājā dominē tādas ekspanzivās sugas kā parastā kamolzāle (*Dactylis glomerata*), slotiņu ciesa (*Calamagrostis epigeios*) un podagras gārša (*Aegopodium podagraria*).

5. attēls. Zālājā sastopamā BVZ indikatorsuga – gaiļbiksīte (*Primula veris*)
(L. Uzules foto, 2021)

Nekustamā īpašuma “Cērpji” mežaudzes veido jaunaudzes un susinātas, 60 gadus vecas melnalkšņu audzes. Vecākas mežaudzes sastopamas uz Z no paredzētās darbības vietas (kadastra nr.: 90800030057), bet, sazinoties ar Dabas aizsardzības pārvaldi, noskaidrots, ka projekta “Dabas skaitīšana” ietvaros zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu 90800030057 nav konstatēti ES aizsargājami biotopi. Uz D un DA no paredzētās darbības vietas atrodas bērzu audzes, kurās veikta saimnieciskā darbība. Veģetācijā lielākoties sastopamas nemorālās un higrofitiskās sugas – baltais vizbulis (*Anemone nemorosa*), meža zaķsābene (*Oxalis acetosella*), daudzgadīgā kaņepene (*Mercurialis perennis*), krastmalas grīslis (*Carex acutiformis*), lēdzerkste (*Cirsium oleraceum*) un purva cietpiene (*Crepis paludosa*).

Izpētes teritorijā atrodas arī neliels dīķis – pārmitra teritorija, kur pēc DDPS “Ozols” datiem ligzdo dzērves (*Grus grus*). Teritorijas apsekošanas laikā 2021. gada 10. maijā šajā vietā redzēts dzērviņu pāris un ligzda ar divām vai trīs olām (skatīt 6. attēlu).

6. attēls. NĪ “Cērpji” teritorijā esošā dzērviņu ligzda (L. Uzules foto, 2021)

7. Konstatētās īpaši aizsargājamās sugas un biotopi

Pamatojoties uz Dabas aizsardzības pārvaldes DDPS “Ozols” pieejamo informāciju un teritorijas apsekojumu dabā, nekustamajā īpašumā “Cērpji” netika konstatēti ES vai LV aizsargājami biotopi, kā arī reti vai aizsargājami vaskulārie augi.

No paredzētās darbības vietas uz DA pusi atrodas zemes vienība ar kadastra apzīmējumu 90800030062, kurā teritorijas apsekošanas laikā konstatēts ES aizsargājamais biotops **7220*** *Avoti, kas izgulsnē avotkaļķus* (skatīt 1. pielikumu). Biotops no paredzētās darbības vietas atrodas aptuveni 210 m attālumā. Biotops 7220* Avoti, kas izgulsnē avotkaļķus, ir avoti, kuru ūdeņiem ir augsts karbonātu saturs un kas plūst pa pazemes slāņiem, ko veido karbonātiski nogulumu (kaļķakmens, dolomīts). Šādi avoti aktīvi veido saldūdens kaļķieža nogulas (kaļķu tufu, šūnakmeni, avotkaļķi) (Priede, 2017). Teritorijā konstatēti divi avoti, kuros sastopami saldūdens kaļķu izgulsnējumi gan irdenā (zemjainā), gan cietā veidā (skatīt 7. un 8. attēlu).

7. un 8. attēls. ES aizsargājamais biotops 7220* Avoti, kas izgulsnē avotkaļķi
(L. Uzules foto, 2021)

7220* biotops Latvijā sastopams ļoti reti. Ziņojumā Eiropas Komisijai par ES nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā 2013. – 2018. gada periodā (Ziņojums Eiropas..., 2019) pieejamā informācija par biotopu 7220* liecina, ka šī biotopa sastopamības areāls un aizņemtās platības vērtējums valstī vērtēts kā labvēlīgs, tendences stabilas, bet struktūru un funkciju vērtējums, nākotnes perspektīvas un kopējais vērtējums par 7220* biotopu atzīts kā “aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs – nepietiekams”. Kopējā šī biotopa aizņemtā platība valstī ir robežās no 0,31 – 0,5 km² (skatīt 1. tabulu).

7220* biotopa aizsardzības stāvoklis Latvijā

kods	prioritārais	Nosaukums latviski	sastopamības areāla vērtējums	aizņemtās platības vērtējums	struktūru un funkciju vērtējums	Nākotnes perspektīvu vērtējums	kopējais vērtējums	tendences	platība Latvijā (km ²)
7220	*	Avoti, kuri izgulsnē avotkaļķus.	FV	FV	U1	U1	U1	S	0.31 - 0.5

Apzīmējumi:

FV – aizsardzības stāvoklis labvēlīgs

U1 – aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs – nepietiekams

S - stabils

Viena no avota izplūdes vietām tiek izmantota kā dzeramā ūdens ņemšanas vieta, kur avots ir ievadīts caurulē (skatīt 9. attēlu), tomēr tas nav par iemeslu šo avotu neatzīt par ES aizsargājamo biotopu.

9. attēls. Avots, kurš tiek izmantots ūdens ņemšanai un ievadīts caurulē (L. Uzules foto, 2021)

8. Citas apsektās teritorijas bioloģiskās daudzveidības un ainavas saglabāšanai nozīmīgas vērtības

NĪ “Cērpji” teritorijā nesēn nozāģēts lielu dimensiju koks (skatīt 10. attēlu). Šāda lielu dimensiju atmirusī koksne ir dzīvotne dažādām retām un aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām, tādēļ rekomendēts nozāģēto koku pārvietot uz kādu citu NĪ “Cērpji” teritorijas vietu, kur nav paredzēta smilts un smilts – grants ieguve, lai šis koks arī vēlāk varētu kalpot kā dzīvotne dažādiem bezmugurkaulniekiem.

10. attēls. NĪ “Cērpji” teritorijā esošais nozāģētais lielu dimensiju koks
(L. Uzules foto, 2021)

9. Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības

Neskatoties uz to, ka nekustamā īpašuma “Cērpji” teritorijā neatrodas ES vai LV aizsargājami biotopi un retas un aizsargājamas vaskulāro augu sugas, tomēr blakus esošajā īpašumā ar kadastra numuru 90800030062 konstatēts ES prioritārais biotops 7220* Avoti, kas izgulsnē avotkaļķus. Pazemes ūdeņu plūsmas un līdz ar to arī avotu darbību var nelabvēlīgi ietekmēt gruntsūdens līmeņa pazemināšana un dažādi zemes rakšanas darbi. Derīgo izrakteņu ieguve var skart gan gruntsūdeņu, gan artēzisko ūdeņu slāņus (Priede, 2017). Paredzētās darbības ietvaros ir plānota derīgo izrakteņu (smilts un smilts–grants) ieguve virs un zem gruntsūdens līmeņa bez pazemes ūdens atsūkņēšanas un mākslīgas pazemināšanas (Vides pārraudzības..., 2021). Paredzētās darbības vietai D daļā pieguļ smilts - grants un smilts atradnes „Kažoki” 2015. gada iecirknis (licences laukuma platība 8,3 ha), zemāk uz D no plānotās darbības vietas, aptuveni 0,16 km attālumā, atradnes „Kažoki” 2015. gada iecirknim piekļaujas smilts – grants un smilts atradnes “Kažoki” 2011. gada izpētes iecirkņa daļa (3 ha platībā) un 1992. gada un 1982. gada izpētes iecirkņa daļa (2,4 ha platībā), (Vides pārraudzības..., 2021). Lai noskaidrotu, vai un kā visu minēto atradņu summārā ietekme ietekmē un potenciāli nākotnē var ietekmēt 7220* biotopu, rekomendēts veikt teritorijas hidroloģisko un hidroģeoloģisko novērtējumu.

10. Secinājumi

1. Paredzētās darbības teritorijā – nekustamajā īpašumā “Cērpji” (kadastra numurs 9080 003 0072) netika konstatēti ES un LV aizsargājami biotopi un retas un aizsargājamas vaskulāro augu sugas.
2. Zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu 90800030062, kas no paredzētās darbības vietas atrodas 210 m attālumā, teritorijas apsekošanas laikā konstatēts ES aizsargājamais biotops 7220* Avoti, kas izgulsnē avotkaļķus.
3. Lai preventīvi novērstu potenciāli iespējamu negatīvu ietekmi uz konstatēto ES prioritāri aizsargājamo 7220* biotopu, rekomendēts veikt teritorijas hidroloģisko un hidroģeoloģisko novērtējumu ar mērķi noskaidrot visu smilts un smilts – grants atradņu summāro ietekmi uz gruntsūdens līmeņu pazemināšanos.

Izmantotā literatūra:

Auniņš, A. (red.) 2013. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2. papildināts izdevums. Rīga, Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 320 lpp.

Lauku atbalsta dienesta lauku bloku karte. Skatīta 11.05.2021. Pieejams: <https://karte.lad.gov.lv/?q=90800030072>

Latvijas ģeogrāfijas atlants. Ceturtais izdevums. 2007. SIA "Karšu izdevniecība Jāņa sēta", Rīga, 12. lpp.

Nikodemus, O., Kļaviņš, M., Krišjāne, Z., Zelčs, V. (zin. red). 2018. Latvija. Zeme, daba, tauta, valsts. Rīga, Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 575. - 577. lpp.

Priede, A. (red.) 2017. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas Latvijā. 4. sējums. Purvi, avoti un avoksnāji. Dabas aizsardzības pārvalde, Sigulda, 208 lpp.

Valsts nozīmes ūdensnoteku datu kopsavilkums uz 2020. gada 1. decembri. Zemkopības ministrijas rīkojuma Nr. 133 5. pielikums. Pieejams: http://www.zmni.lv/wp-content/uploads/2020/12/5-pielikums_133.pdf

Vides pārraudzības valsts birojs. 2021. Programma Nr. 5-03/2 ietekmes uz vidi novērtējumam derīgo izrakteņu ieguvei smilts-grants un smilts atradnes "Kažoki" iecirknī "Cērpji", 1992. un 1982. gada izpētes iecirknis" Slampes pagastā, Tukuma novadā. Rīga, 11 lpp.

Ziņojums Eiropas Komisijai par ES nozīmes biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2013. - 2018. gada periodu. Pieejams: <https://www.daba.gov.lv/lv/media/5696/download>

Atzinums sagatavots un parakstīts uz 8 lapām. Atzinumam pievienots 1 pielikums, kas ir šī atzinuma neatņemama sastāvdaļa.

Sugu un biotopu eksperte **Linda Uzule** (Latvijas Universitātes Bioloģijas institūta pētniece, Mg. dab.zin.)

Eksperta sertifikāta nr.:

138 (27.04.2015. – 26.04.2023.) meži un virsāji, purvi, vaskulārie augi

097 (22.05.2016. – 21.05.2026.) zālāji, tekoši saldūdeņi

097 (30.05.2017. – 29.05.2025) stāvoši saldūdeņi

Telefons: (+371) 26229472

Paredzētās darbības vieta un izpētes teritorijā konstatētās dabas vērtības

